

STUDENTSKÁ VĚDECKÁ ODBORNÁ ČINNOST (SVOČ) –
2010/2011

OBOR: teorie práva

AUTOR: Jan BROZ

NÁZEV: Alexyho teorie základních práv a judikatura Ústavního soudu ČR

POSUDEK VYPRACOVAL: JUDr. Pavel Ondřejek

---

1. Hodnocení tématu z hlediska jeho aktuálnosti a praktické použitelnosti

5-5

Dílo současného německého právního filosofa Roberta Alexyho je české právní vědě nikoliv neznámé, v dnešní době již nejen díky pracím současného místopředsedy Ústavního soudu prof. Pavla Holländera. Není tedy pochyb o tom, že Alexyho ústavní teorie má velký vliv na rozhodování Ústavního soudu (při elektronickém prohledávání rozhodnutí Ústavního soudu na stránkách nalus.usoud.cz jsem našel pouze 14 rozhodnutí Ústavního soudu, které na práce R. Alexyho výslovně odkazují – význam Alexyho díla je však nesporně vyšší).

Autor Jan Broz ve své práci zkoumá některé okruhy ústavněprávních problémů, o kterých v nedávné době judikoval český Ústavní soud a v nichž se projevuje vliv Alexyho ústavněprávní teorie (zejména teorie základních práv, ale také teorie právní argumentace, nonpozitivistické teorie práva aj.).

Souhlasím s autorem, že rozhodovací činnost Ústavního soudu by měla být podrobována vědeckému zkoumání z hlediska ústavněprávních doktrín používaných při interpretaci a argumentaci. Autor však nezůstává pouze u Alexyho teorií, ale všímá si některých teoretických názorů kritizujících Alexyho přístup – rovněž s tímto přístupem lze souhlasit. Základem předložené práce je však podrobné studium řady Alexyho děl (publikovaných v německém či anglickém jazyce).

Dva tematické okruhy judikatury Ústavního soudu (svoboda projevu jakožto klasické liberální svoboda a na druhé straně sociální práva) jsou velmi aktuální, zejména v druhém případě toto téma není českou odbornou literaturou příliš rozpracováno, rozhodnutí Ústavního soudu v této oblasti však vyvolávají kontroverze.

Významná je rovněž autorova analýza principu proporcionality – str. 18 bod 3.2.3.

2. Hodnocení pojetí práce (systematika, logická stavba, použité metody, prameny)

5-5

Na necelých 25 stranách autor popisuje nejprve obecnou ústavní teorii R. Alexyho, a poté ji aplikuje na dva okruhy rozhodovací činnosti Ústavního soudu (svobodu projevu a sociální práva). Práce je logicky uspořádaná od teoretické části k praktickému zkoumání vybrané judikatury Ústavního soudu a končí stručným, ale bohatě zdůvodněným závěrem.

Práce má celkem 114 poznámek pod čarou, což rovněž svědčí o autorově důkladném studiu literatury i judikatury. Z metodologického hlediska je důležité množství autorem použitých primárních pramenů (díla R. Alexyho, rozhodnutí Ústavního soudu ČR i ČSFR – celkem 26).

SVOČ - POSUDEK

Autor velmi správně omezil v úvodu práce předmět svého zkoumání (přestože název naznačuje, že by se mělo jednat o zkoumání širší). Propojení Alexyho teorie základních práv a diskursivní teorie argumentace je příznačné pro některá novější Alexyho díla, s nimiž autor velmi pěkně pracuje, stejně jako následně s judikaturou Ústavního soudu ČR. Důležité přitom však je, že autor nesklouzává k eklekticismu. Četné vlastní názory a zhodnocení odlišuje od názorů jiných autorů a korektně cituje zejména české komentáře k rozhodnutím Ústavního soudu, či k dílu R. Alexyho.

Cíle práce nebyly přehnaně ambiciózní a v mnohém autor dospívá k přesnějším formulování otázek, které mohou být dále rozvíjeny (viz např. otázka vztahu praktického reálného diskursu a právního diskursu – str. 27). Práce tak může být základem pro ještě podrobnější zkoumání dané problematiky – například dosud málo zpracované problematiky omezení sociálních práv a judikatury Ústavního soudu v této oblasti.

Z metodologického hlediska hodnotím velmi kladně zejména úvodní vymezení problematiky a omezení se na řešení několika sporných otázek, dále průběžné vymezování pojmů, s nimiž autor pracuje, a konečně uvádění stručných shrnujících úvah za každou z hlavních kapitol.

Snad jedinou výtku nemající však velký vliv na závěry práce lze mít k citaci Alexyho kritiků. Autor cituje např. J. Habermase pouze skrze samotná Alexyho díla (viz str. 7). Ve skutečnosti při přečtení příslušných pasáží Habermasovy knihy *Faktizität und Geltung*, na kterou Alexy odkazuje, zjistíme, že Habermasova kritika postihuje mnohem více, než jen iracionalitu poměřování. Habermas daleko více kritizuje degradaci základních práv na zájmy, které jsou předmětem pragmatického zvažování soudů. Logicky se ptá, jak mohou liberální práva vystavěná jako oblasti, do nichž legislativa nemůže zasahovat, obstát v Alexyho pojetí poměřování.

3. Hodnocení obsahové (věcné připomínky k textu, konfrontace s jinými možnými názory, celkové zvládnutí tématu, zhodnocení závěrů práce, do jaké míry mohou být předmětem diskuse při ústním kole)

5-5

Autorovy závěry jsou přesvědčivě vyargumentované. V závěru si autor správně všímá napětí mezi spravedlností a právní jistotou, pokud hodnotí diskreci orgánu aplikujícího právo a jeho aplikaci principu proporcionality (str. 26). Vliv doktríny na konstantnost a systematickosti judikatury je podle mého názoru pěkně ilustrován na příkladech z obou zkoumaných oblastí ústavního práva (sociální práva, svoboda projevu).

Velmi zajímavé je samostatné autorovo zhodnocení principu proporcionality aplikovaného Ústavním soudem – viz str. 18, kapitola 3.2.3. Byť v literatuře nepanuje jednota nad strukturou principu proporcionality, autor se pokouší svůj přístup založený na čtyřech složkách principu proporcionality (na rozdíl do Alexyho třístuňového testu) podpořit argumenty.

Z věcného hlediska lze dále poukázat na skutečnost, že Alexyho vážící formule, na kterou autor na str. 7 – 8 odkazuje, je její nejjednodušší verze. Složitější verze, popsána například v článku R. Alexyho: *On Balancing and Subsumption. A Structural Comparison, Ratio Juris, roč. 16, č. 4, 2003 (str. 433 – 449)*, podle mého názoru pouze podtrhuje autorem zhodnocený fakt, že cílem vážící formule je toliko rozkrýt inferenční struktury rozvažování soudce (str. 8).

SVOČ - POSUDEK

Větší důraz by také mohl být dán na popsání rozdílů mezi ústavním zakotvením sociálních práv v ČR a v SRN (z něhož čerpá R. Alexy své teorie). Může být sice sporné, nakolik zde rozdíly skutečně existují v rovině reálné aplikace, minimálně by však bylo možné zmínit rozdíly, pokud jde o ústavní zdroje sociálních práv v Základním zákoně SRN a v Listině základních práv a svobod.

Při ústní diskusi dávám na zvážení tyto otázky:

- A. Podle autora je pro Alexyho teorii klíčové, jakým způsobem propojil svou teorii základních práv s diskursivní teorií právní argumentace. Lze podle autora podobné propojení vysledovat rovněž v judikatuře Ústavního soudu ČR?
- B. Autor v pasáži věnované sociálním právům nehodnotí použité instrumentarium Ústavního soudu při přezkumu omezení sociálních práv – tzv. test racionality.
Je podle autora důvodné používat při přezkumu sociálních práv odlišný test, než je test proporcionality, nebo klasický test proporcionality, anebo test proporcionality, který by měl být jiný, než u základních práv tzv. první generace?
- C. Jedna z kritik Alexyho teorie základních práv spočívá v tom, že Alexy dostatečně nezohledňuje institucionální aspekty dělby moci při konstruování argumentačních pravidel při výkladu základních práv.
Měly by orgány aplikující právo brát větší ohled na demokratické procesy tvorby práva, které jsou ve své ideální podobě rovněž výsledkem specifického právního diskurzu, a v rámci nichž rovněž dochází k naplňování základních práv?
Pokud ano, jakým způsobem by to mohlo mít vliv na Alexym popsanou metodu interpretace základních práv?
- D. Mohl by autor blíže popsat, v čem vidí hlavní výhody a nevýhody tzv. *vážící formule*, používané Robertem Alexym při poměřování kolidujících práv? (– viz str. 7 práce)

4. Hodnocení formální stránky práce (jazyková úroveň, přehlednost, grafická úprava a technické zvládnutí textu)

4-5

Kromě samotného textu práce, který je přehledně rozdělen do kapitol i podkapitol (ke struktuře viz výše sub 2.) práce obsahuje i přehled použité literatury a judikatury Ústavních soudů ČR a ČSFR.

Dílčím nedostatkem je existence několika pravopisných chyb, po formální stránce by tedy práce vyžadovala ještě celkovou korekturu textu.

5. Stručně celkové hodnocení práce

19/20

Přes dílčí, zejména formální nedostatky (které jsou vesměs odstranitelné) lze předloženou práci hodnotit ve všech ohledech velmi pozitivně. Je logické, že šíře tématu nemůže být na předepsaném rozsahu vyčerpána, proto si autor nekladal přehnané cíle, a naopak v úvodu vymezil přesně oblast svého zkoumání. Tímto mohl úzce vymezené téma podrobně popsat a zdůvodnit své hlavní myšlenky.

Z práce je patrné, že se autor zabýval velkým množstvím původních děl R. Alexyho a dále pracemi jeho kritiků. Následně prostudoval řadu rozhodnutí Ústavního soudu dotýkajících se předmětné oblasti. Proniknutí do tématu autorovi umožnilo zformulovat samostatné závěry, které jsou přesvědčivě vyargumentované.

Práce představuje velmi dobrý základ pro budoucí podrobnější zkoumání tématu, mimo jiné i tím, že upozorňuje na řadu souvislostí s tématem práce, kterým se autor nemohl na tomto místě podrobněji věnovat.

DATUM A MÍSTO: V Praze dne 15.5.2011

PODPIS AUTORA POSUDKU: